

ОСОБЛИВОСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАКОННОСТІ У СФЕРІ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІД ЧАС ДІЇ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ

Віталій Юрійович ШАПТАЛА,

*аспірант Харківського національного
університету внутрішніх справ*

Особливості забезпечення законності у сфері підприємницької діяльності під час дії правового режиму воєнного стану зумовляються специфічними умовами функціонування державного механізму, обмеженням окремих прав і свобод громадян, а також необхідністю мобілізації економічних ресурсів для гарантування національної безпеки та обороноздатності держави, дотримання встановлених державою норм і правил.

Воєнний стан як особливий правовий режим не скасовує принцип верховенства права та вимогу дотримання законності, однак вносить певні корективи у правове регулювання господарських відносин, що зумовлено потребами воєнного часу. Це проявляється у зміні пріоритетів державного регулювання: акцент робиться на забезпеченні належного функціонування критичної інфраструктури, підтриманні оборонно-промислового комплексу, гарантуванні постачання товарів і послуг першої необхідності, а також протидії економічним злочинам і зловживанням, які можуть підірвати економічну стабільність країни.

У сфері підприємництва законність під час воєнного стану забезпечується через баланс між свободою економічної діяльності та обмеженнями, які диктуються публічним інтересом. Держава встановлює додаткові вимоги до суб'єктів господарювання, зокрема щодо ліцензування, контролю цін, регулювання експорту та імпорту стратегічних товарів, а також введення особливого порядку оподаткування.

При цьому важливим завданням є запобігання корупційним ризикам, незаконному використанню бюджетних ресурсів та маніпуляціям із державними замовленнями, що особливо актуально в умовах масштабних оборонних закупівель. Законність у такому контексті виступає гарантією прозорості й справедливості регуляторної політики, забезпечення рівних умов для суб'єктів підприємництва та недопущення використання воєнної ситуації для отримання необґрунтованих економічних привілеїв [1, с. 128].

Окремим аспектом є роль правоохоронних органів та органів державного нагляду у сфері підприємницької діяльності. Під час дії воєнного стану їх повноваження можуть розширюватися, проте застосування контрольних та примусових заходів повинно здійснюватися виключно на підставі закону, з урахуванням принципів пропорційності та обґрунтованості.

Так, забезпечення законності у сфері підприємницької діяльності під час воєнного стану має комплексний характер і охоплює як нормативно-правові, так і організаційно-правові заходи. Його сутність полягає у збереженні стабільності правопорядку в умовах кризових викликів, створенні

правових умов для ефективного функціонування бізнесу, який водночас має бути інтегрованим у систему загальнодержавних завдань щодо забезпечення оборони та безпеки.

В умовах воєнного стану особливого значення набуває питання адаптації механізмів забезпечення законності до динамічних змін у сфері підприємницької діяльності. Військова агресія та пов'язані з нею обмеження змінюють традиційні ринкові відносини, що вимагає від держави оперативного реагування у формі нових правових актів, роз'яснень та рекомендацій [2, с. 304].

Така гнучкість правового регулювання повинна поєднуватися з принциповістю у питаннях дотримання законності, оскільки надмірна лібералізація або, навпаки, жорстка зарегульованість можуть призвести до втрати довіри бізнесу до державних інституцій. Тому важливим є встановлення чітких, прозорих і стабільних правил господарювання, які, навіть у кризових умовах, гарантують передбачуваність правозастосування.

Серед ключових проблем забезпечення законності в умовах воєнного стану слід виокремити ризик посилення тіньової економіки, нелегального переміщення товарів через державний кордон, ухилення від оподаткування та поширення корупційних практик. Для протидії цим явищам законодавець впроваджує спеціальні процедури контролю за фінансовими операціями, запроваджує санкції за порушення у сфері підприємництва, а також активізує міжнародне співробітництво у сфері економічної безпеки. Додатково держава застосовує інструменти правового стимулювання - податкові пільги, грантові програми, державні гарантії та компенсаційні механізми для бізнесу, який задовольняє критично важливі потреби населення та оборонної сфери [3, с. 57].

Не менш важливою є проблема дотримання прав підприємців у процесі здійснення контрольних та наглядових заходів. Воєнний стан наділяє державні органи ширшими можливостями втручання у підприємницьку діяльність, однак це втручання не повинно виходити за межі правового поля. Будь-які перевірки, санкції або обмеження діяльності суб'єктів господарювання мають ґрунтуватися на чітких юридичних підставах і здійснюватися у спосіб, що виключає свавілля. Тільки за таких умов можна гарантувати поєднання вимог оборонних потреб держави та захисту економічних інтересів підприємців.

Законність у сфері підприємництва в умовах воєнного стану також виступає важливим фактором забезпечення інвестиційної привабливості та економічної стійкості України. Навіть у надзвичайних умовах держава повинна демонструвати здатність підтримувати належний правопорядок у сфері господарювання, забезпечуючи захист права власності, стабільність договірних відносин та справедливий судовий захист.

Таким чином, забезпечення законності у сфері підприємницької діяльності під час воєнного стану є складним багаторівневим процесом, який охоплює нормотворчий, організаційно-контрольний, правозастосовний та правоохоронний виміри. Це потребує гармонійного поєднання гнучкості та стабільності правового регулювання, спрямованості на задоволення оборонних потреб і водночас на захист прав та інтересів підприємців. Лише за

умови послідовного й принципового дотримання законності можна забезпечити ефективне функціонування економіки в умовах воєнних викликів.

Список використаних джерел

1. Бондаренко О. С. Корупційні зловживання щодо гуманітарної та безоплатної допомоги в умовах збройних конфліктів: порівняльно-правове дослідження. *Право і безпека*. 2022. № 4 (87). С. 125-134. DOI: <https://doi.org/10.32631/pb.2022.4.10>.
2. Серебряк С. В. Концептуальні засади спеціального режиму господарювання у сучасних умовах розвитку держави : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.04. Київ, 2023. 523 с.
3. Бабіков Д. В. Кримінальна відповідальність за незаконне переміщення предметів через митний кордон України : дис. ... д-ра філософії : 081 «Право». Кропивницький, 2023. 249 с.